

فهرست مطالب

الدَّرْسُ الْأَوَّلُ

٩ من آيات الأخلاق + إسمُ التَّفْضِيلِ وَ اسْمُ الْمَكَانِ

الدَّرْسُ الثَّانِي

٢٨ في مَحْضَرِ الْمُعَلِّمِ + أُسْلُوبُ الشَّرْطِ وَ أَدَوَاتُهُ

الدَّرْسُ الثَّلَاثُ

٤٥ عَجَائِبُ الْأَشْجَارِ + الْمَعْرِفَةُ وَ التَّكْبَرَةُ

الدَّرْسُ الرَّابِعُ

٤١ آدَابُ الْكَلَامِ + الْجُمْلَةُ بَعْدَ التَّكْبَرَةِ

الدَّرْسُ الْخَامِسُ

٧٤ الْكَيْدُ مِفْتَاحُ لِكُلِّ شَرٍّ + تَرْجَمَةُ الْفِعْلِ الْمُضَارِعِ (١)

الدَّرْسُ السَّادِسُ

٨٧ آتِه مَارِي شِيمِلِ + تَرْجَمَةُ الْفِعْلِ الْمُضَارِعِ (٢)

الدَّرْسُ السَّابِعُ

١٠٢ تَأْثِيرُ اللَّغَةِ الْفَارْسِيَّةِ عَلَى اللَّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ + مَعَانِي الْأَفْعَالِ التَّاقِصَةِ

١١٥ پرسش‌های چهارگزینه‌ای

١٤٠ پاسخ‌نامه تشریحی

مِنْ آيَاتِ الْأَخْلَاقِ

واژگان

• النَّفْسُ: نَفْس	• مِنْ: از (حرف جرّ)
• لَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ: از خودتان عیب	• الْآيَاتِ: آیه‌ها، نشانه‌ها (مفرد: الْآيَةِ)
نگیرید	• الْأَخْلَاقِ: اخلاق (مفرد: الْخُلُقِ)
• لَا تَنَابَرُوا بِالْأَلْقَابِ: به یکدیگر لقب‌های	• آمَنُوا: ایمان آوردند (آمَنَ: ایمان آورد /
زشت نهید (تَنَابَرَ بِالْأَلْقَابِ: به دیگری	مضارع: يُؤْمِنُ / مصدر: إيمان)
لقب‌های زشت داد)	• لَا يَسْخَرُ مِنْ: نباید مسخره کند،
• يَبْئَسُ: بد است، چه بد است	مسخره نکند (سَخَرَ مِنْ: مسخره کرد /
• الْفُسُوقِ: آلوده شدن به گناه	مصدر: سَخَرِيَّةٌ)
• مَنْ: هر کس (ادات شرط)، کسی که،	• الْقَوْمِ: قوم، گروه
کسانی که (اسم موصول)، چه کسی	• عَسَى: شاید، چه بسا
(ادات پرسشی)	• أَنْ يَكُونُوا: که باشند (كَانَ: بود /
• لَمْ يَتُبْ: توبه نکرد، توبه نکرده است	يَكُونُ: می‌باشد)
(تاب: توبه کرد / مضارع: يَتُوبُ)	• الْخَيْرِ: بهتر، بهترین (به عنوان اسم
• اجْتَنِبُوا: اجتناب (دوری) کنید (اجْتَنَبَ:	تفضیل)، خوب، خوبی
دوری کرد / مضارع: يَجْتَنِبُ / مصدر: اجْتَنَبَ)	• أَنْ يَكُنَّ: که باشند
• الْكَثِيرِ: بسیار	• لَا تَلْمِزُوا: عیب نگیرید، عیب‌جویی
• الظَّنَّ: گمان	نکنید (لَمَزَ: عیب گرفت / مضارع: يَلْمِزُ)
• الإِثْمِ: گناه	• النَّفْسِ: خود، جان، کسی

<p>● قَدْ يَكُونُ: گاهی می‌باشد (مضارع اخباری)، شاید باشد (مضارع التزامی)</p> <p>● قَدْ قَالَ: گفته است (ماضی نقلی)</p> <p>● الْحُسْنُ: خوبی، نیکی</p> <p>● حُسْنُ الْخُلُقِ: خوش اخلاقی</p> <p>● الْحَسَنُ: خوب، نیکو</p> <p>● حَسَنٌ: نیکو گرداند (مضارع: يُحَسِّنُ / مصدر: تحسین)</p> <p>● الأَحْسَنُ: نیکوتر، بهتر (اسم تفضیل)</p> <p>● أَحْسَنُ: نیکی کرد (مضارع: يُحْسِنُ / مصدر: إحسان)</p> <p>● مِنَّا: از ما (من + نا)</p> <p>● عَلَيْنَا: بر ما لازم است، ما باید</p> <p>● أَنْ نَبْتَعِدَ عَنْ: که دور شویم، که دوری کنیم (إِبْتَعَدَ عَنْ: دور شد / مضارع: يَبْتَعِدُ عَنْ / مصدر: إبتعاد)</p> <p>● العُجْبُ: خودپسندی</p> <p>● الإعجاب: در شگفت آوردن، خوش آمدن (ماضی: أَعْجَبَ / مضارع: يُعْجِبُ)</p> <p>● أَنْ لَا نَذْكَرُ: که ذکر نکنیم (ذَكَرَ: ذکر (یاد) کرد / مضارع: يَذْكَرُ / مصدر: ذَكَرَ)</p> <p>● الأَخْرَيْنِ: دیگران</p> <p>● الأخر، الأخرى: دیگر، دیگری (اسم تفضیل)</p>	<p>● لَا تَجَسَّسُوا: جاسوسی نکنید (تَجَسَّسَ: جاسوسی کرد / مضارع: يَتَجَسَّسُ / مصدر: تَجَسَّسَ)</p> <p>● لَا يُعْتَبُ: نباید غیبت کند، غیبت نکند (إِغْتَابَ: غیبت کرد / مضارع: يُغْتَابُ / مصدر: إغْتِيَابَ)</p> <p>● بَعْضُكُمْ بَعْضًا: یکدیگر</p> <p>● أَيَا:</p> <p>● يُحِبُّ: دوست دارد (أَحَبَّ: دوست داشت / مصدر: إِحْبَابَ)</p> <p>● الأخذ: کسی، یکی از</p> <p>● أَنْ يَأْكُلَ: که بخورد (أَكَلَ: خورد / مصدر: أَكَلَ)</p> <p>● اللَّحْمَ: گوشت</p> <p>● الأخ: برادر، دوست</p> <p>● الميت: مُرده</p> <p>● كَرِهْتُمْ: ناپسند داشتید (كَرِهَ: ناپسند داشت / مضارع: يَكْرَهُ / مصدر: كَرَاهَةٌ)</p> <p>● إِتَّقُوا اللَّهَ: تقوای خدا را پیشه کنید، از خدا پروا کنید (إِتَّقَى: پروا کرد / مضارع: يَتَّقِي)</p> <p>● التَّوَابُ: بسیار توبه‌پذیر، بسیار توبه‌کننده (اسم مبالغه)</p> <p>● الرَّحِيمِ: مهربان</p>
---	---

<p>● قَدْ حَرَّمَ: حرام کرده است (مضارع: يُحَرِّمُ / مصدر: تَحْرِيم)</p> <p>● الْإِسْتِهْزَاءُ بِ: مسخره کردن (ماضی: إِسْتَهْزَأَ بِ / مضارع: يَسْتَهْزِئُ بِ)</p> <p>● التَّسْمِيَةُ: نامیدن، نام دادن (ماضی: سَمَى / مضارع: يَسْمِي)</p> <p>● القَّبِيحُ، القَّبِيحَةُ: زشت</p> <p>● السُّوءُ: بدی، بد</p> <p>● سوء الظَّنِّ: سوء ظن، بدگمانی</p> <p>● الاتِّهَامُ: تهمت دادن (ماضی: اتَّهَمَ / مضارع: يَتَّهَمُ)</p> <p>● الدَّلِيلُ: دلیل، راهنما</p> <p>● المُحَاوَلَةُ: تلاش، تلاش کردن (ماضی: حَاوَلَ / مضارع: يُحَاوَلُ)</p> <p>● الكَشْفُ: کشف، آشکار کردن (ماضی: كَشَفَ / مضارع: يَكْشِفُ)</p> <p>● الأسرار: رازها</p> <p>● الفُضْحُ: رسوا کردن (ماضی: فَضَحَ / مضارع: يَفْضَحُ)</p> <p>● الكبائر: گناهان بزرگ</p> <p>● الكِبَارُ: بزرگان</p> <p>● الدُّنُوبُ: گناهان</p> <p>● الدُّنْبُ، دُمُ:</p> <p>● السَّيِّئُ، السَّيِّئَةُ: بد</p>	<p>● الآخر: پایان (اسم فاعل)</p> <p>● الكلام: سخن</p> <p>● الخَفِي: پنهان، مخفیانه</p> <p>● الأكْبَرُ: بزرگتر، بزرگترین (اسم تفضيل) (مؤنث: الكُبْرَى / جمع: الأكابر)</p> <p>● أَنْ تَعِيبَ: که عیب جویی کنی، که عیب دار کنی (عاب: عیب جویی کرد، عیب دار کرد / مضارع: يَعِيبُ)</p> <p>● ما: چیزی که، چیزهایی که، آن چه (اسم موصول)، هر چه (ادات شرط)، چه چیز، چیست (ادات پرسش)</p> <p>● تَنْصَحُ: نصیحت می کند (نَصَحَ: نصیحت کرد)</p> <p>● الأوَّلُ، الأولى: اول، اولین (اسم تفضيل)</p> <p>● تَقُولُ: می گوید (قال: گفت / مضارع: يَقُولُ / مصدر: قَوْل)</p> <p>● لا تُلَقَّبُوا: لقب ندهید (لَقَّبَ: لقب داد / مضارع: يُلَقِّبُ / مصدر: تَلْقِيب)</p> <p>● يَكْرَهُونَ: ناپسند می دارند (كَرِهَ: ناپسند داشت)</p> <p>● العَمَلُ: عمل، کار</p> <p>● مَنْ يَفْعَلُ: هر کس انجام دهد (فَعَلَ: انجام داد / مصدر: فِعْل)</p> <p>● إِذَنْ: بنابراین، پس</p>
--	---

<p>• صَدَّقَ: باور کرد (مضارع: يُصَدِّقُ / مصدر: تصدیق)</p> <p>• المُرْسَلون: پیامبران (اسم مفعول)</p> <p>• المُحْسِنين: نیکوکاران (اسم فاعل)</p> <p>• الأزْحَم: مهربان تر، مهربان ترین (اسم تفضیل)</p> <p>• السَّاتِر: پوشاننده (اسم فاعل)</p> <p>• الکَلَّل: هر (وقتی به مفرد نکره اضافه شود)، همه (وقتی به جمع معرفه اضافه شود)</p> <p>• المَعیوب: عیب دار (اسم مفعول)</p> <p>• العَقَّار: بسیار آمرزنده (اسم مبالغه)</p> <p>• المَسَاء: شب، بعدازظهر</p> <p>• سَاعَدَ: کمک کرد (مضارع: يُسَاعِدُ / مصدر: مُسَاعَدَة)</p> <p>• الأصْلَح: شایسته تر، شایسته ترین (اسم تفضیل)</p> <p>• الأکْثَر: بیشتر، بیشترین (اسم تفضیل)</p>	<p>• اِشْتَرَيْنَا: خریدیم (اِشْتَرَى: خرید / مضارع: يَشْتَرِي / مصدر: اِشْتَرَاء)</p> <p>• الرَّحِیص، الرَّحِیصَة: ارزان</p> <p>• عَلِیْه: بر او لازم است، او باید</p> <p>• أَنْ یُعْتَذِرَ إلی: از ... عذرخواهی کند (اِعْتَذَرَ إلی: از ... عذرخواهی کرد، پوزش خواست / مصدر: اِعْتَذَار)</p> <p>• مَدَحَ: ستود، ستایش کرد (مضارع: یَمْدَحُ / مصدر: مَدْح)</p> <p>• حَاوَلَ: تلاش کرد (مضارع: یُحَاوِلُ / مصدر: مُحَاوَلَة)</p> <p>• أَنْ یَسْتَهْزِئُوا بِ: که مسخره کنند (اِشْتَهَزَأَ بِ: مسخره کرد)</p> <p>• أَنْ یَسْخَرُوا مِنْ: که مسخره کنند (سَخَرَ مِنْ: مسخره کرد)</p> <p>• الْبَحْث: پژوهش، تحقیق</p>
--	--

متضاد

<p>بِئْسَ (بد است) ≠ نِعْمَ (خوب است)</p> <p>أَحَبَّ (دوست داشت) ≠ كَرِهَ (ناپسند داشت)</p> <p>الْحَفِيَّ (پنهان) ≠ الظَّاهِر (آشکار)</p> <p>حَرَمَ (حرام کرد) ≠ أَحَلَّ (حلال کرد)</p> <p>السَّوْء (بدی) ≠ الحُسْن (خوبی)</p>	<p>الخَيْر (بهرتر، بدترین) ≠ الشَّرَّ (بدتر، بدترین)</p> <p>الكَثِير (بسیار) ≠ القَلِيل (کم)</p> <p>المَيِّت، المَيِّت (مرده) ≠ الحَيَّ (زنده)</p> <p>الأكْبَر (بزرگ تر، بزرگ ترین) ≠ الأصْغَر (کوچک تر، کوچک ترین)</p> <p>القَبِيح (زشت) ≠ الجميل (زیبا)</p>
--	---

السَّيِّئَةُ (بدی) ≠ الحَسَنَةُ (نیکی)	الكُفْءُ (آشکار کردن) ≠ السُّتْرُ، الإخفاء، الكَيْتَمَانُ (پوشاندن)
الأَعْلَى (بالا تر، بالاترین) ≠ الأَسْفَلُ (پایین تر، پایین ترین)	نَهَى (نهی کرد، بازداشت) ≠ أَمَرَ (دستور داد)
الأَعْلَى (گران تر، گران ترین) ≠ الأَرْحَصُ (ارزان تر، ارزان ترین)	الأَنْفَعُ (سودمندتر، سودمندترین) ≠ الأَضْرُّ (زیان آورتر، زیان آورترین)
الأَرَاذِلُ (فرومایگان) ≠ الأَفْضَلُ (شایستگان)	الأَقْلُ (کم تر) ≠ الأَكْثَرُ (بیشتر)
القَدِيمُ (قدیم) ≠ الحَدِيثُ (جدید)	ضَلَّ (گمراه شد) ≠ اِهْتَدَى (هدایت شد)
قَبِلَ (قبول کرد) ≠ رَفَضَ (رد کرد، نپذیرفت)	الغالية (گران) ≠ الرَّخِيصَةُ (ارزان)
الثَّقِيلُ (سنگین) ≠ الخَفِيفُ (سبک)	سَاءَ (بد شد) ≠ حَسَنَ (خوب شد)
التَّعْلِيمُ (یاد دادن) ≠ التَّعَلُّمُ (یاد گرفتن)	الإقْتِرَابُ (نزدیک شدن) ≠ الإِبْتِعَادُ (دور شدن)
العَدَاوَةُ (دشمنی) ≠ الصَّدَاقَةُ (دوستی)	أَنْزَلَ (نازل کرد، پایین آورد) ≠ رَفَعَ (بالا برد)
السَّاتِرُ (پوشاننده) ≠ الكَاشِفُ (آشکار کننده)	صَدَقَ (راست گفت) ≠ كَذَبَ (دروغ گفت)
إشْتَرَى (خرید) ≠ باعَ (فروخت)	النِّسَاءُ (زنان) ≠ الرِّجَالُ (مردان)
	المُشْتَرِي (خریدار) ≠ البَائِعُ (فروشنده)

مترادف

السُّخْرِيَّةُ = الإِسْتِهْزَاءُ (مسخره کردن)	سَخِرَ مِنْ = إِسْتَهْزَأَ (مسخره کرد)
لَمَرَ = عَابَ (عیب گرفت)	عَسَى = رُبَّمَا، رُبَّ (شاید، چه بسا)

الإثم = الذنب (گناه)	إِجْتَنَبَ = إِنْتَعَدَ (دوری کرد)
إِتَّقَى = خَافَ (پروا کرد)	أُ = هَلْ (آیا)
الْحَفِيّ = الْمَسْتُوْر (پنهان)	الأَحْسَنُ = الأَفْضَلُ (بهتر)
القَبِيحُ = الكَرِيه (زشت)	نَصَحَ = وَعَظَ (پند داد)
الكَشْفُ = الإِظْهَار (آشکار کردن)	المُحَاوَلَةُ = الإِجْتِهَاد، السَّعْي (تلاش)
المَعْرِفَةُ = العِلْم (دانستن)	التَّوَاصُلُ = الإِرْتِبَاط (ارتباط)
السَّنَةُ = العام (سال)	جَمَعَ = أَضَافَ (افزود)
جَادَلُ = حَاوَرَ (گفت و گو کرد)	الإِخْوَانُ = الأَصْدِقَاء (دوستان)
صَارَ = أَصْبَحَ (شد)	أَرَادَ = شَاءَ (خواست)
بَعَثَ = أَرْسَلَ (فرستاد)	جَعَلَ = وَضَعَ (قرار داد)
السَّكِينَةُ = الهُدُوْء (آرامش)	تَمَّمَ = أَكْمَلَ (کامل کرد)
الوُسْعُ = الطَّاقَةُ، الإِسْتِطَاعَةُ (توانایی)	الرَّسُوْلُ = المرْسَل (پیامبر، فرستاده)
سَاعَدَ = نَصَرَ، عَاوَنَ (کمک کرد)	المَسَاءُ = اللَّيْل (شب)

جمع مكشّر

معنى مفرد	مفرد	جمع	معنى مفرد	مفرد	جمع
گمان	الظَّنُّ	الظُّنُونُ	قوم، گروه	القَوْمُ	الأقوام
گناه	الإِثْمُ	الآثَامُ	خود، جان، کسی	النَّفْسُ	الأنفُسُ
گوشت	اللَّحْمُ	اللُّحُوْمُ	نفس	النَّفْسُ	الأنفاسُ
برادر، دوست	الأخُ	الإِخْوَةُ، الإِخْوَانُ	نام	الإِسْمُ	الأسماءُ

معنی مفرد	مفرد	جمع	معنی مفرد	مفرد	جمع
بزرگواری	المَكْرَمَة	المَكَارِم	کتابخانه	المَكْتَبَة	المَكَاتِب
ترازو، ترازوی اعمال	المِيزَان	المِوَازِين	چاپخانه	المَطْبَعَة	المَطَابِع
صد	المِئَة	المِئَات	راه	السَّبِيل	السُّبُل
پیامبر، فرستاده	الرَّسُول	الرُّسُل	رنگ	اللَّوْن	الألوان
دشمن	العَدُوّ	الأعداء	پیراهن زنانه	الفُسْتَان	الفَسَاتِين
دوست	الصَّدِيق	الأصدقاء	واژه‌نامه	المُعْجَم	المعاجم
نادان	الجَاهِل	الجُهَلَاء، الجُهَال	آقا	السَّيِّد	السَّادَة
شرق	المَشْرِق	المَشَارِق	خانم	السَّيِّدَة	السَّيِّدَات
غرب	المَغْرِب	المَغَارِب	اجناس	التَّوَعِيَة	التَّوَعِيَات
غیب	العَيْب	العُيُوب	شلوار	السَّرْوَال	السَّرَاوِيل
آرامگاه	المَرَقَد	المَرَاقِد	مغازه	المَتَجَر	المَتَاجِر
پژوهش، تحقیق	البَحْث	الأبحاث	همکار، همکلاسی، همشاگردی	الرَّمِيل	الرَّمَلَاء
			دانش‌آموز	التَّلْمِيذ	التَّلَامِيذ
			زنده	الحَيّ	الأحياء

ترجمة عبارات مهم

﴿ لَا يَسْخَرُ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ ﴾: گروهی، گروهی [دیگر] را نباید مسخره کند شاید بهتر از آن‌ها باشند و زنانی، زنانی [دیگر را مسخره نکنند] شاید بهتر از آن‌ها باشند.

﴿ وَ لَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَ لَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الإِسْمُ الفُسُوقُ بَعْدَ الإِيْمَانِ وَ مَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴾: و از خودتان عیب نگیرید و به یکدیگر لقب‌های زشت ندهید، آلوده شدن به گناه پس از ایمان آوردن بدنامی است و هر کس توبه نکرد (توبه نکند)، آنان همان ستمگران‌اند.

﴿ وَ لَا يَتَّعَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضاً أَوْ يُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتاً فَكَرِهْتُمُوهُ ﴾: و برخی از شما نباید غیبت برخی دیگر را کند (غیبت یکدیگر را نکنید) آیا یکی از شما دوست دارد گوشت مرده برادرش را بخورد؟ پس از آن کراهت دارید (آن را ناپسند می‌دارید).

قد يكونُ بينَ النَّاسِ مَنْ هُوَ أَحْسَنُ مِنَّا: گاهی بین مردم کسی می‌باشد که او از ما بهتر است. / شاید بین مردم کسی باشد که او از ما بهتر است. أَكْبَرُ العَيْبِ أَنْ تَعِيبَ مَا فِيكَ مِثْلُهُ: بزرگ‌ترین عیب آن است که از چیزی عیب‌گیری که مثل آن در تو هست.

لا تعيبوا الآخرینَ وَ لا تَلْفُبُوهُم بِالْأَقَابِ يَكْرَهُنَّهَا: از دیگران عیب‌جویی نکنید و به آن‌ها لقب‌هایی ندهید که آن‌ها را ناپسند می‌دارند.

التَّجَسُّسُ وَ هُوَ مُحَاوَلَةٌ قَبِيحَةٌ لِكَشْفِ أَسْرَارِ النَّاسِ لِفَضْحِهِمْ: جاسوسی کردن و آن تلاشی زشت برای کشف رازهای مردم برای رسواکردن آنان است. سَمَى بَعْضُ المَفْسِّرِينَ سُوْرَةَ الحِجْرَاتِ الَّتِي جَاءَتْ فِيهَا هَاتَانِ الآيَتَانِ بِسُوْرَةِ الأَخْلَاقِ: برخی از مفسران، سوره حجرات را که در آن، این دو آیه آمده است، سوره اخلاق نامیده‌اند.

شَرُّ النَّاسِ مَنْ لَا يَعْتَقِدُ الأَمَانَةَ وَ لَا يَجْتَنِبُ الخِيَانَةَ: بدترین مردم کسی است که به امانت پایبند نباشد و از خیانت دوری نکند.

قواعد درس اول

اسم تفضیل و اسم مکان

• اسم تفضیل • مفهوم برتری دارد و معادل صفت برتر یا برترین در زبان فارسی است.

مثال کبیر: بزرگ ← اکبَر: بزرگ‌تر، بزرگ‌ترین

جمیل: زیبا ← أجْمَل: زیباتر، زیباترین

• اسم تفضیل برای مذکر بر وزن «أفْعَل» و برای مؤنث بر وزن «فُعْلی» می‌آید.

مثال اکبَر (مذکر) ← کبیری (مؤنث): بزرگ‌تر، بزرگ‌ترین

أصغَر ← صغری (مؤنث): کوچک‌تر، کوچک‌ترین

أفْضَل ← فضلی (مؤنث): بهتر، بهترین

• گاهی وزن اسم تفضیل به این شکل‌ها می‌آید:

مثال أعلیٰ: بلندتر، بلندترین (مؤنث: علیا)

أعلیٰ: گران‌تر، گران‌ترین - أنقىٰ: پرهیزکارتر، پرهیزکارترین

أحبّ: محبوب‌تر، محبوب‌ترین

أقلّ: کم‌تر، کم‌ترین - أصحّ: صحیح‌تر، صحیح‌ترین

توجه - مؤنث برخی از اسم‌های تفضیل کاربرد ندارد؛ مانند «أحبّ».

جمع اسم تفضیل غالباً بر وزن «أفَاعِل» می‌آید.

مثال أفضل ← أفاضل   أرذل (فرومایه) ← أراذل

أكبَر ← اکابر

توجه

گاهی اسم تفضیل در ترجمه معنای «تر، ترین» ندارد.

مثال أرذل: فرومایه

دُنیا (بر وزن «فُعْلی»): دنیا، جهان

• اسم تفضیل در حالت مقایسه حتی اگر بین دو اسم مؤنث باشد، معمولاً بر وزن «أفعل» می‌باشد و پس از آن حرف جرّ «مِن» می‌آید.

مثال فاطمة أكبر من زينب: فاطمه از زينب بزرگ‌تر است.

• اسم تفضیل در حالتی که «ال» داشته باشد باید با اسم قبل از خود در جنس (مذکر، مؤنث) مطابقت کند.

مثال المدرسة الفضلى: مدرسه بهتر

مؤنث مؤنث

الباب الأكبر: در بزرگ‌تر

مذکر مذکر

توجه -- دو کلمه «خیر» و «شَر» هرچند بر وزن «أفعل» نیستند، اما گاهی اسم تفضیل محسوب می‌شوند و این زمانی است که در ترجمه معنی «تر، ترین» داشته باشند.

مثال خیر الناس: بهترین مردم شَرّ الأمور: بدترین کارها

ترجمه اسم تفضیل: اگر پس از اسم تفضیل، حرف جرّ «مِن: از» بیاید، معنای «برتر» دارد.

مثال هذا أكبر من ذاك: این از آن بزرگ‌تر است.

و هرگاه حرف جرّ «مِن» پس از اسم تفضیل نیاید و اسم تفضیل به اسم دیگری اضافه شود، معنای «برترین» دارد.

مثال مَدْرَسَتُنَا أَكْبَرُ مَدْرَسَةِ فِي الْمَدِينَةِ: مدرسه ما بزرگ‌ترین مدرسه در شهر است. مضاف مضاف‌الیه

• دو کلمه «خیر» و «شَر» اگر به معنای اسم تفضیل بیایند (خیر: بهتر، بهترین / شَر: بدتر، بدترین)، در این حالت، معمولاً بعد از آن‌ها یا حرف جرّ «مِن» می‌آید و یا به صورت مضاف هستند.

مثال خَيْرُ الْأُمُورِ أَوْسَطُهَا: بهترین کارها میانه‌ترین

اسم تفضیل مضاف‌الیه اسم تفضیل مضاف‌الیه

آن‌ها است.

تفکر ساعةٍ خَيْرٍ مِنْ عِبَادَةِ سَبْعِينَ سَنَةً: ساعتی تفکر بهتر از عبادت
 اسم تفضیل مرفوعه

هفتاد سال است.

شَرُّ النَّاسِ مَنْ لَا يَعْتَقِدُ الْأَمَانَةَ وَ لَا يَجْتَنِبُ الْخِيَانَةَ: بدترین مردم
 اسم تفضیل مضاف الیه

کسی است که پایبند به امانت نباشد و از خیانت دوری نکند.

مَنْ غَلَبَتْ شَهْوَتُهُ عَقْلَهُ فَهُوَ شَرُّ مَنْ مِنَ الْبِهَائِمِ: هر کس شهوتش بر
 اسم تفضیل مرفوعه

عقلش چیره شد (شود)، او بدتر از چارپایان است.

• اسم مکان • بر مکان وقوع فعل دلالت دارد و بیشتر بر وزن «مَفْعَل» و گاهی بر وزن «مَفْعِل» و «مَفْعَلَةٌ» است.

مثال مَلْعَب: ورزشگاه / مَطْبَخ: آشپزخانه / مَسْکَن: خانه / مَصْنَع: کارخانه / مَطْعَم: رستوران / مَوْقِف: ایستگاه / مَنَزِل: خانه / مَسْجِد: مسجد / مَكْتَبَةٌ: کتابخانه / مَطْبَعَةٌ: چاپخانه

گاهی اسم مکان به این شکل‌ها می‌آید:

مَطَار: فرودگاه / مَکَان: محل، جا / مَقَرّ: قرارگاه / مَقَرّ: محل گریز

• جمع اسم مکان بر وزن «مَفَاعِل» است.

مثال مَدَارِس، مَسَاجِد، مَطَاعِم، مَنَازِل

برخی کلمات هر چند بر وزن اسم مکان هستند اما اسم مکان محسوب نمی‌شوند، چون به مکان دلالت نمی‌کنند.

مانند: مَوْعِدُ الْعَدَاءِ: زمان نهار

نگاهی به محلّ اعرابی (نقش کلمات)

۱ مفعول معمولاً در جواب سؤال «چه کسی را، چه چیزی را» می‌آید.

مثال لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا.

مُكَلِّفٌ نمی‌کند مفعول

چه کسی را مکلف نمی‌کند؟ - کسی را ﴿نَفْسًا﴾ کسی: مفعول

۲ دقت کنید «أَحَبَّ»: دوست داشت» را که فعل ماضی است با «أَحَبَّ»:

محبوب‌ترین» که اسم تفضیل است، اشتباه نگیریم.

مثال «أَحَبُّ عِبَادٍ: محبوب‌ترین بندگان» ترکیب اضافی است و «عباد»

نقش مضاف‌الیه را دارد.

«صَدِيقِي أَحَبُّ كُرَّةِ الْقَدَمِ مُنْذُ الطُّفُولَةِ: دوستم از زمان کودکی فوتبال را

دوست داشت.» در این جا «أَحَبُّ» اسم تفضیل نیست، بلکه فعل ماضی است.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای شماره ۱ تا ۱۲ را در انتهای کتاب ملاحظه بفرمایید.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس اول

•• عَيْنَ الْأَصْحَ وَالْأَدَقِّ فِي الْجَوَابِ لِلتَّرْجَمَةِ (٣ - ١):

١- «إِنَّ عَقَائِدَنَا هِيَ الَّتِي تَدْعُونَا إِلَى أَحْسَنِ الْأَعْمَالِ أَوْ أَسْوَأُهَا وَتَبَعْدُنَا مِنَ الْخَيْرِ أَوْ الشَّرِّ!»:

(سراسری خارج)

١) همانا این عقاید ماست که ما را به بهترین اعمال یا بدترین آن دعوت می‌کند و ما را از خوبی و بدی می‌راند!

٢) عقاید ماست که ما را دعوت به اعمال نیک یا زشت‌ترین آن‌ها می‌کند و ما از خوب‌بودن و بدبودن دوری می‌کنیم!

٣) همانا عقاید ماست که برای ما خوب‌ترین کارها و زشت‌ترین آن‌ها را می‌خواند و ما از خوبی و بدی دوری می‌کنیم!

٤) بی‌تردید عقاید ماست که ما را به نیکوترین کارها یا بدترین آن‌ها فرامی‌خواند و ما را از خوبی یا بدی دور می‌کند!

٢- «قَدْ تَكْرَهُ أَمْرًا وَاللَّهُ جَعَلَهُ خَيْرًا لَكَ وَقَدْ تُحِبُّ شَيْئًا وَاللَّهُ جَعَلَهُ شَرًّا لَكَ!»:

(سراسری خارج انسانی)

١) کاری را احتمالاً ناپسند می‌داری حال این‌که خدا خیر را در آن قرار داده، و چیزی را احتمالاً دوست می‌داری حال این‌که خدا شر را در آن قرار داده است!

٢) شاید کاری را زشت می‌داری در حالی که خدا برای تو در آن خیر قرار داده، و شاید چیزی را دوست بداری در حالی که خدا برای تو در آن شر قرار داده!

٣) کاری را گاه زشت می‌پنداری در حالی که خدا در آن خیری برایت قرار داده، و چیزی را گاه دوست داری در حالی که خدا شری در آن برایت قرار داده!

٤) گاهی کاری را ناپسند می‌شماری و حال این‌که خدا آن را برای تو خیر قرار داده است، و گاهی چیزی را دوست داری و حال این‌که خدا آن را برای

تو شر قرار داده است!

۳- عَيْنِ الْخَطَأِ:

(سراسری انسانی)

- ۱) من يقصد أن يسبح في البحر: کسی که قصد دارد در دریا شنا کند،
- ۲) يجب عليه أن يتعلم كيف يسبح: باید بیاموزد که چگونه شنا کند،
- ۳) لأنَّ السَّباحة في البحر الذي له أمواج مرتفعة صعبٌ: زیرا شناکردن در دریایی که امواجی بلند دارد سخت است،
- ۴) و إنقاذ إنسان كهذا الإنسان أصعب كثيراً! و نجات یافتن چنین انسانی بسیار سخت است!

•• اقرأ النص التالي بدقة ثم أجب عن الأسئلة (۷ - ۴) بما يناسب النص:

(سراسری زبان)

إنَّ الميزان مُنذ القديم حتَّى الآن وسيلة لوزن الأشياء و هو رمز للعدل و المساواة، و تُسمَّى القيامةُ أيضاً يوم الحساب و الميزان. و قد أصبح شعاراً ترفعه المحاكم في العالم بالرَّغم من كونه آلة بسيطة!

إخترع الإنسان الميزان لتيسير شؤونه الاقتصادية. في البداية كانت الموازين (ج ميزان) حجرية بسيطة ثم توسعت استخداماتها. فقد قام قدماء المصريين بصناعة موازين من الخشب تُعلَّق في أطرافها كفتان. و للموازين أنواع متعدّدة، بعضها مدرّجة يستخدمها البقالون. و في حساب الأوزان الثقيلة نستخدم القبان (قبان). و أخيراً يُستخدم النوع الإلكتروني منه و هو على كفة واحدة فقط!

۴- عَيْنِ الصَّحِيح:

- ۱) نرى الميزان الإلكتروني كثيراً في الأسواق!
- ۲) شعار المحاكم صورة الميزان و هو ليس بسيطاً!
- ۳) كان المصريون أول من قام بصناعة الموازين و لها كفتان!
- ۴) نستخدم القبان للأوزان الثقيلة و له كفتان، و للموازين المدرّجة كفة واحدة!

۵- عَيْنِ الْخَطَأِ: الدقة في الحساب .....

- ۱) سبب لصحة بيعنا و شرائنا في المجتمع!
- ۲) كانت منذ قديم الزمان حتّى الآن!
- ۳) حصولنا عليها بواسطة الوسائل الخاصة!
- ۴) لا تُحصل إلا بالموازين المدرّجة الدقيقة!

٦- عَيْنُ الخَطَأِ: إن لم يكن الميزان .....

- (١) يظهر الظلم و العدوان كثيراً!
 (٢) تزول سهولة البيع و الشراء بين الناس!
 (٣) تُحصل للمحاكم مشاكل عديدة!
 (٤) لا نحصل على وزن الأشياء إلا بصعوبة!

•• عَيْنُ الصَّحِيحِ فِي الإِعْرَابِ وَ التَّحْلِيلِ الصَّرْفِيِّ:

٧- «يستخدم»:

- (١) للغائب - مزيد ثلاثي (من وزن «استفعل»)/ فاعله «البقالون» و مفعوله ضمير «ها» المتصل
 (٢) مضارع - للغائب - حروفه الأصلية «س خ م» و وزنه «استفعل»/ فعل و مع فاعله جملة فعلية
 (٣) للغائب - مزيد ثلاثي (ماضيه: استخدم، مصدره: استخدام، على وزن «افتعال»)/ فعل و فاعله «البقالون»
 (٤) فعل مضارع - مزيد ثلاثي (من وزن «افتعل» و مصدره «استخدام»)/ فعل و فاعله «البقالون» و الجملة فعلية

•• عَيْنُ المُنَاسِبِ لِلجَوَابِ عَنِ الأَسْئَلَةِ التَّالِيَةِ (١٢ - ٨):

٨- عَيْنُ غَيْرِ المُنَاسِبِ لِلْمَفْهُومِ: (سراسري خارج انساني)

- (١) «جمال المرء فصاحة لسانه»: زبان در دهان ای خردمند چیست / کلید در گنج صاحب هنر!
 (٢) «الوحدة خير من جليس السوء»: دوستی با مردم دانا نکوست / دشمن دانا به از نادان دوست!
 (٣) «إضاعة الفرصة غصة»: بودم جوان که گفت مرا پیر اوستاد / فرصت غنیمت است نباید ز دست داد!
 (٤) «ما قسم الله للعباد شيئاً أفضل من العقل»: خرد بر همه نیکویی ها سر است / تو چیزی میدان کز خرد برتر است!

٩- عَيْنُ مَا لَيْسَ فِيهِ اسْمُ التَّفْضِيلِ: (سراسري رياضي)

- (١) أتقى الناس من لا يخاف الناس من لسانه!
 (٢) كان من بين أصدقائي من هو أنجح التلاميذ!
 (٣) أعلم أنّ من جمع علم الناس إلى علمه فهو عليم!
 (٤) إنّ اللون الأبيض أحسن لونٍ لألبسة الممرضات!

- ۱- **گزینه ۴** - تدعوناً: ما را دعوت می کند، ما را فرامی خواند (رد گزینه ۳)
أَحْسَنُ الأَعْمَالِ: بهترین اعمال، خوب ترین (نیکوترین) کارها (رد گزینه ۲)
تَبَعْدُنَا: ما را دور می کند (رد سایر گزینه ها)
- ۲- **گزینه ۴** - قَدْ تَكَرَّرَ: گاهی ناپسند می شماری، شاید (احتمالاً) زشت بداری (رد گزینه های ۱ و ۲) [پس از کلمات «شاید، احتمالاً» فعل مضارع در فارسی به صورت مضارع التزامی به کار می رود نه مضارع اخباری].
جَعَلَهُ: آن را قرار داد (قرار داده است) (رد سایر گزینه ها)
- توجه** - [قد + مضارع] ← ترجمه به صورت «گاهی + مضارع اخباری» یا «شاید + مضارع التزامی»
- ۳- **گزینه ۴** - إنقاذ: نجات دادن / كهذا الإنسان: مانند این انسان / أُضْعَبُ: سخت تر (اسم تفضیل)
ترجمه درست گزینه (۴): و نجات دادن انسانی مانند این انسان بسیار سخت تر است!

واژگان کاربردی متن

مُنْدٌ: از هنگام

تُسَمَّى: نامیده می شود؛ مضارع مجهول (سَمَى: نامید / مضارع: يُسَمَّى / مصدر: تَسْمِيَّة)

أَضْبَحَ: شد (مضارع: يُضْبِحُ)

المَحَاكِم: دادگاه ها (مفرد: المَحْكَمَة؛ اسم مکان)

الكَوْنُ: بودن (ماضی: كَانَ / مضارع: يَكُونُ)

التَّسْيِطُ: ساده

التَّيْسِيرُ: آسان کردن (ماضی: يَسَّرَ / مضارع: يُيَسِّرُ)

البَّيْسَرُ: آسانی

تَوَسَّعَ: گسترش یافت، وسعت یافت (مضارع: يَتَوَسَّعُ / مصدر: تَوَسَّعَ)

الإِسْتِخْدَام: کاربرد، استفاده (ماضی: إِسْتَحْدَمَ / مضارع: يَسْتَحْدِمُ)
 قَامَ بـ: پرداخت، انجام داد، اقدام کرد (مضارع: يَقُومُ بـ / مصدر: قِيَامٌ بِـ)
 الصَّنَاعَةُ: ساختن
 تَعَلَّقُ: آویخته می‌شود؛ مضارع مجهول (عَلَّقَ: آویخت / مضارع: يُعَلِّقُ /
 مصدر: تَغْلِيقٌ)
 يُسْتَحْدَمُ: به کار برده می‌شود؛ مضارع مجهول (إِسْتَحْدَمَ: به کار برد /
 مضارع: يَسْتَحْدِمُ / مصدر: إِسْتِخْدَامٌ)

ترجمه متن: از قدیم تاکنون ترازو وسیله‌ای برای وزن کردن اشیاء و رمزی برای عدالت و برابری است و قیامت نیز روز محاسبه و ترازو نامیده می‌شود. با وجود این که آن (ترازو) وسیله‌ای ساده می‌باشد، شعاری (نمادی) شده است که دادگاه‌ها در جهان آن را بالا می‌برند! انسان برای آسان کردن امور اقتصادی اش ترازو را اختراع کرد. در آغاز، ترازوها سنگی و ساده بود، سپس کاربردهای آن‌ها گسترش یافت. مصریان قدیم به ساختن ترازوهایی از چوب اقدام کرده‌اند که در اطراف آن‌ها دو کفه آویخته می‌شد. ترازوها انواع متعددی دارند. برخی از آن‌ها درجه‌دار هستند که بقال‌ها از آن‌ها استفاده می‌کنند. در محاسبه کردن وزن‌های سنگین از قیاس استفاده می‌کنیم. سرانجام، از نوع الکترونیکی آن استفاده می‌شود در حالی که آن فقط بر یک کفه است.

۴- گزینه ۱- ترجمه و بررسی گزینه‌ها: گزینه (۱): ترازوی الکترونیکی را در بازارها بسیار می‌بینیم! (امروزه کاربرد آن بسیار شایع است). گزینه (۲): شعار (نماد) دادگاه‌ها تصویر ترازو است، در حالی که ساده نیست! (متن آن را شعاری ساده می‌داند). گزینه (۳): مصریان نخستین کسانی بودند که به ساخت ترازوها که دو کفه دارند، اقدام کردند! (مصریان اولین کسانی بودند که ترازوی چوبی ساختند و قبل از آن‌ها ترازوی سنگی ساخته شده بود).

گزینه (۴): از قپان برای وزن‌های سنگین استفاده می‌کنیم و آن دو کفه دارد، و ترازوهای درجه‌دار یک کفه دارند! (قپان یک کفه‌ای است و در مورد تعداد کفه‌های ترازوهای درجه‌دار مطلبی در متن نیامده است).

۵- **گزینه (۲):** ترجمه عبارت سؤال: گزینه اشتباه را معین کن: دقت در حساب .....

ترجمه گزینه (۱): عامل درستی فروش و خرید ما در جامعه است! **گزینه (۲):** از زمان قدیم تاکنون بوده است! **گزینه (۳):** دستیابی ما به آن، به وسیله وسایل خاص است! **گزینه (۴):** جز با ترازوهای درجه‌دار دقیق به دست نمی‌آید! (ترازوهای الکترونیکی درجه‌دار نیستند، اما کاملاً دقیق‌اند).

۶- **گزینه (۳):** ترجمه عبارت سؤال: گزینه اشتباه را معین کن: اگر ترازو نباشد، .....

ترجمه گزینه (۱): ظلم و دشمنی بسیار پدیدار می‌شود! **گزینه (۲):** آسانی فروش و خرید بین مردم از بین می‌رود! **گزینه (۳):** برای دادگاه‌ها مشکلات زیادی حاصل می‌شود! (این‌طور نیست که مشکلات دادگاه‌ها با ترازو حل شود!) **گزینه (۴):** جز به سختی به وزن اشیاء دست نمی‌یابیم!

۷- **گزینه (۱):** دلایل رد سایر گزینه‌ها: **گزینه (۲):** حروفه الأصلیة «س خ م»
 ◀ حروفه الأصلیة «خ د م» / وزنه «استفعل» ▶ وزنه «یستفعل»
گزینه (۳): علی وزن «افتعال» ▶ علی وزن «استفعال» **گزینه (۴):** من وزن «افتعل» ▶ من وزن «استفعل»

توجه: عبارت «مِن وزن» به معنای «مِن باب: از باب، از شکل فعل» می‌باشد.

۸- **گزینه (۲):** ترجمه و بررسی گزینه‌ها: **گزینه (۱):** ترجمه: زیبایی انسان، شیوایی زبان او است. / مفهوم عبارت عربی و بیت فارسی این است که از روی سخن هر کس می‌توان به شخصیت و هنر او پی برد.